

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande dels regeringens skrivelse 1997/98:67 Nordiskt samarbete 1998, med huvudsaklig inriktning på verksamheten inom ramen för Nordiska ministerrådet, dels redogörelse till riksdagen 1998/99:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående verksamheten under 1998. Utskottet behandlar även de motioner som väckts med anledning av dessa samt vissa motioner från allmänna motionstiden 1998/99 och 1999/2000. Samtliga motioner avstyrks eller besvaras av utskottet. Utskottet föreslår att skrivelsen och redogörelsen läggs till handlingarna. I ärendet finns en reservation och ett särskilt yttrande.

Skrivelsen

Regeringen yrkar i skrivelse 1997/98:67 Nordiskt samarbete 1998 att riksdagen tar del av skrivelsen.

Redogörelsen

Nordiska Rådets svenska delegation överlämnar redogörelse 1998/99:NR1 angående verksamheten under 1998, för riksdagens kännedom.

Motionerna

Motion väckt med anledning av redogörelse 1998/1999:NR1

1998/1999:U10 av Göran Lennmarker m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nominering av ledamöter i Europaparlamentet till Nordiska rådet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riksdagsutskottets roll i det nordiska samarbetet,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samarbete med parlamentariker från Estland, Lettland och Litauen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fortsatt reformering av Nordiska rådet.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1998/1999

1998/1999:U701 av Anita Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att möjligheterna undersöks för att etablera ett nordiskt centrum.

1998/99:U702 av Jarl Lander och Torgny Danielsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den bör verka för att ett skjutfält i Gravberget ej kommer till stånd.

1998/99:U703 av Elver Jonsson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ för att aktivera och föra vidare den nordiska debatten om välfärden,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i Nordiska rådet verka för WHO-målet och i Parismötets anda när det gäller bruk och missbruk av alkohol och andra droger,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förutsättningar ges för de samiska organen så att de kan vidareutveckla sitt politiska arbete.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av gränsgångares problem i avsikt att främja ökad rörlighet och smidigt ”vardagsumgänge” över landgränserna,

5. att riksdagen uppdrar åt regeringen att åstadkomma de förändringar inom TV-samarbetet som erfordras för att nordiska länders public service-kanaler skall kunna ses i andra nordiska länder,

1998/1999:U704 av Charlotta L Bjälkebring (v) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nätverk för mänskliga rättigheter,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att verka för samernas medlemskap i Nordiska rådet,

1998/1999:U901 av Sten Andersson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på stängning av Köpenhamns kolkraftverk.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1999/2000

1999/2000:U603 av Sten Andersson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på stängning av Köpenhamns kolkraftverk.

1999/2000:U701 av Göran Lennmarker m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nominering av ledamöter i Europaparlamentet till Nordiska rådet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riksdagsutskottens roll i det nordiska samarbetet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samarbete med parlamentariker från Estland, Lettland och Litauen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen i övrigt anförts om behovet av fortsatt reformering av Nordiska rådet.

1999/2000:U702 av Tomas Högström (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nedläggning av Nordiska rådet.

1999/2000:U703 av Åke Gustavsson och Anita Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att skapa ett gränslöst Norden.

1999/2000:K273 av Elver Jonsson (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Nordiska rådets årliga session liksom tidigare bör avhållas under perioden februari/mars.

Utskottet

Regeringen skrivelse 1998/1999:67

Arbetsåret 1998 präglades starkt av att Sverige ansvarade för ordförandeskapet i det nordiska regeringssamarbetet. Som i andra internationella sammanslutningar har ordförandelandet i det nordiska samarbetet ett begränsat utrymme att sätta sin egen prägel på arbetet. Till stora delar är uppgiften ofrånkomligen att förvalta det föregående ordförandeskapets initiativ och att föra redan igångsatta processer till beslut och genomförande. Ordförandeåret har dock satt spår i nordisk verksamhet på flera områden.

Sveriges ambition var att koncentrera ordförandeskapet till några profilfrågor: samverkan för ökad sysselsättning och uppgiften att göra Norden och dess närområden till en ekologiskt hållbar region. Arbetet under året har starkt präglats av dessa två initiativ.

Sysselsättningsfrågornas behandling på det europeiska planet var under arbetsåret 1998 också en central samnordisk angelägenhet. De riktlinjer som utformades under år 1998 för sysselsättningspolitiken inom Europeiska unionen (EU) bygger i stor utsträckning på värderingar som är bärande i de nordiska ländernas politik för tillväxt och sysselsättning, såsom betydelsen av aktiva insatser för att stärka individens ställning på arbetsmarknaden och av en god balans mellan flexibilitet och trygghet, liksom värdet av att främja företagsamhet och att öka jämställdheten mellan kvinnor och män.

Samverkan på det nordiska planet kring utvecklingen av ett ekologiskt hållbart samhälle fick en politisk injektion genom den särskilda deklaration som de nordiska statsministrarna och deras kollegor i de självstyrande områdena antog i november 1998 under Nordiska rådets session i Oslo.

Norden deltar i formandet av det nya Europa, genom att basera det nordiska agerandet på den samsyn som finns i centrala samhällsfrågor. Den grundläggande ambitionen att systematiskt utnyttja nordiska samarbetsstruk-

turer för avstämning och, när förutsättningar finns, samstämt agerande i aktuella EU- och EES-frågor, liksom i det bredare Europasamarbetet, har varit en ledstjärna. Ett mycket påtagligt resultat av nordisk samsyn och samverkan var självfallet att det under hösten 1998 kunde nås enighet om ett samarbetsavtal mellan Europeiska unionens råd och Island och Norge som gör det möjligt att införliva Schengenregelverket med EU med bibehållen passfrihet inom Norden.

Nordiskt närområdessamarbete lämnar ett bidrag till säkerhet, demokrati och gynnsam ekonomisk och social utveckling i vår del av Europa. Norden har mycket att vinna på att utveckla handel och folkligt utbyte mellan de nordiska länderna och länderna kring Östersjön.

Det nordiska samarbetet utvecklas genom kontakterna med de baltiska länderna. Statsministrarna i Norden och de tre baltiska länderna enades under sitt gemensamma möte i Helsingfors i februari 1999 om att undersöka hur denna inbördes samverkan skall kunna göras än mer givande än hittills.

Under arbetsåret har det varit en ambition att tydligt markera det nordiska samarbetets betydelse i internationell politik. Denna samverkan har under svenskt ordförandeskap kunnat stärkas.

Samarbetet inom Norden

Arbetet med 1995 års reformarbete har gått vidare i syfte att förnya och effektivisera samarbetet och att säkra en inriktning på frågor som har betydelse för enskilda och företag i vardagen, inte minst arbetet mot gränshinder.

Sverige har under år 1998 tagit initiativ till att utreda möjligheterna att öppna ett s.k. informationsfönster i de nordiska huvudstäderna. Bakgrunden är bl.a. avsaknaden och behovet av en centralt belägen informationspunkt i Stockholm.

Sverige har fortsatt att verka för att effektivisera den verksamhet som finansieras över Nordiska ministerrådets budget. Efter behandling i Nordiska rådets organ fastställde ministerrådet i november 1998 budgeten för år 1999. Den uppgår efter prisräkning till 732 miljoner danska kronor. Det är en reellt sett oförändrad budgettram. Det största området är kultur-, utbildnings- och forskningssamarbetet. Jämfört med budgeten för 1997 minskar den svenska andelen av budgeten med 1,5 % till 34,1 %. Fördelningsnyckeln beräknas på basis av respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten.

Samverkan med frivilligorganisationerna, där Föreningen Norden intar en särställning, är ett viktigt inslag i det nordiska samarbetet. På det nationella planet har regeringen utvecklat kontakterna med Föreningen Norden, både genom samarbete i projektform och genom att lämna ett särskilt ekonomiskt bidrag till verksamheten vid informationsbutiken Arena Norden i Stockholm.

I juni avlämnades en rapport från Arbetsgruppen om en nordisk samekonvention till regeringarna i Sverige, Finland och Norge samt de tre ländernas sameting. Arbetsgruppen har, på samministrarnas uppdrag, utrett behov av och förutsättningar för en nordisk samekonvention. Rapporten utmynnade bl.a. i förslag om en samepolitisk samverkan som innebär att samministrarna skall mötas ca en gång per år tillsammans med sametingspresidenterna.

Det skall även tillskapas ett beredningsorgan, där sametingen skall ingå, på tjänstemannanivå med uppgift att bl.a. förbereda det politiska mötet.

Norden och Europa samt Schengensamarbetet

Europafrågorna är ett av huvudområdena för det nordiska samarbetet och de har spelat en framträdande roll också under verksamhetsåret 1998. Genom att tre nordiska länder är medlemmar av EU och Island och Norge är parter i EES-avtalet har alla nordiska länder en mycket nära anknytning till det europeiska samarbetet.

Ambitionen att använda sig av det nordiska samarbetet som en plattform för nordiskt samråd i aktuella EU- och EES-frågor har inneburit att dessa frågor blivit en stående punkt på dagordningen vid nordiska ministermöten, och vid möten inom Nordiska ministerrådets formella ram.

Den nordiska passfriheten är en av hörnstenarna i det nordiska samarbetet. Den har fungerat under fyrtio år och betraktas som en självklarhet av flertalet medborgare i de nordiska länderna. Inom EU är, på samma sätt som i Norden, den fria rörligheten för personer ett av kärnområdena inom den inre marknaden. För att påskynda avvecklingen av gränskontroller inom EU ingick några av EU:s medlemsländer år 1985 det s.k. Schengenavtalet. Det operativa samarbetet inleddes i mars 1995. I december 1996 slöt Norge och Island ett samarbetsavtal med Schengenstaterna med samma materiella innehåll som anslutningsavtalen.

Schengenprotokollet innehåller också bestämmelser som, tillsammans med ett särskilt protokoll om Danmarks ställning, gör det möjligt att säkerställa att den nordiska passfriheten kan bibehållas inom ramen för det bredare europeiska samarbetet. I slutet av år 1998 färdigförhandlades ett avtal som gör det möjligt för Norge och Island att delta i Schengensamarbetet även när detta införlivats i EU-strukturen.

Norden och dess närområden

Samarbetet med närområdet – de tre baltiska länderna, nordvästra Ryssland, Barentsområdet och Arktis – är prioriterat inom det nordiska samarbetet.

Huvudmålsättningen med Nordiska ministerrådets närområdessamarbete är att bidra till stabil och demokratisk utveckling och att främja utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi. Avsikten är också att satsningarna skall koncentreras till de områden där det nordiska samarbetet ger ett mervärde och bidrar till en bättre samordning med andra insatser.

I ministerrådets budget för år 1998 uppgick det särskilda närområdesprogrammet till 52 miljoner danska kronor. En stor del av dessa resurser satsades på projekt som skall främja demokratiutvecklingen. De olika formerna av stipendie- och utbytesordningar är också ett viktigt inslag i närområdesprogrammet.

Vid sidan av de insatser som görs över ministerrådets budget har de nordiska finansministrarna beslutat om ett program för att främja investeringar i små och medelstora företag i de baltiska länderna (Baltiska investeringspro-

grammet). Programmet löper till år 2000 och omfattar totalt ca 180 miljoner ecu.

Under år 1997 inrättades dessutom en särskild ordning inom Nordiska Investeringsbanken för lån på särskilt förmånliga villkor till finansiering av miljöprojekt i Nordens närområden. Låneramen uppgår till 100 miljoner ecu. Härutöver finns från år 1996 möjligheter att via Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) få lån för miljöinsatser i närområdena.

Nordiskt samarbete på sektorsnivå

Kultur och medier

Nordiska ministerrådet stimulerar kultursamarbetet i Norden genom insatser på särskilda områden, genom nätverksbildning och satsningar på projekt med stark nordisk profil.

Tyngdpunkten i kultursamarbetet ligger på samarbetet inom Norden och bygger på den värdegemenskap som finns mellan de nordiska länderna och som manifesteras i den kulturella och språkliga gemenskapen. I det svenska ordförandeprogrammet på kulturområdet framhölls områdena barn och unga, språket, åtgärder för att minska främlingsfientligheten och gagna ett mångkulturellt samhälle, medier, Nordens närområde, kulturarvet och konstnärlig verksamhet.

Satsningen på barn och unga har fortsatt med utgångspunkt i den särskilda handlingsplanen. Huvudmålet för ministerrådets kultursamarbete inom barn- och ungdomsområdet är att stärka den nordiska identiteten genom att öka barns och ungdomars deltagande i, kunskap om och intresse för kultur i Norden.

Språket är en förutsättning för att kunna ta del av det gemensamma kulturarvet därför har en språkpolitisk strategi tagits fram. Målet är att de skandinaviska språken fortsatt skall utgöra den gemensamma ramen i det nordiska samarbetet och att den internordiska språkförståelsen och kulturkompetensen skall vidareutvecklas samt att stärka nordbors färdigheter att förstå varandra.

Kultursektorn har ett särskilt ansvar att bekämpa främlingsfientlighet och rasism. I den strategi som lades fram vid Nordiska rådets session i Oslo framhölls att de nordiska länderna genom respekt för kulturell mångfald skall motarbeta rasism och främja positiva multikulturella värden. Målet skall vara att ge ungdomar ett historiskt perspektiv på rasism och främlingsfientlighet och att få dem att själva analysera sitt förhållningssätt till nynazism, diskriminering av flyktingar, invandrare och andra minoriteter.

Satsningarna på medierna har fortsatt. Med styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete (KM-gruppen) som initiativtagare anordnade Nordiska ministerrådet i samarbete med Rundradion i Finland konferensen "Public service broadcasting i den digitala framtiden". Public service-verksamhetens betydelse vid införandet av den nya digitala tekniken fick ett starkt stöd av deltagarna.

Det nordiska samarbetet på medieområdet är viktigt i förhållande till det arbete som bedrivs inom EU. Mediesamarbete i EU utgår från vissa gemensamma direktiv och stödprogram. Under året har frågorna främst rört infö-

randet av TV-direktivet, grönboken om konvergens samt arbetet med de upphovsrättsliga frågorna kring återanvändning av arkivmaterial. Ministerrådet vill fortsatt föra en aktiv politik för att tillvarata nordiska intressen på medieområdet.

Nordiska kulturfonden är det viktigaste nordiska stödorganet för kulturaktiviteter på fältet. Verksamhetsområdet är brett och omfattar alltifrån allmän kultur till utbildning och forskning. Under år 1998 har projekt för ett sammanlagt belopp om 23 miljoner danska kronor beviljats. Totalt behandlade fonden under året 995 ansökningar. Kulturfonden har genom sin breda verksamhet och satsning på mindre projekt möjliggjort att ett stort antal idéer från kulturlivet har kunnat förverkligas.

Utbildning och forskning

Utbildnings- och forskningssektorn är det resursmässigt sett största nordiska samarbetsområdet. Den övervägande delen av medlen går till generella stödordningar, nätverksaktiviteter, tidsbegränsade projekt och nordiska institutioner.

Det svenska ordförandeskapets egna prioriteringar har främst fokuserat på insatser inom följande områden: kvalitet i skolan, utbildningens roll i sysselsättningspolitiken, vuxenutbildning samt förnyelse av den högre utbildningen.

Språksamarbetet hör till de högprioriterade nordiska samarbetsområdena och berör i princip samtliga ministerrådssektorer. Ministerrådet tillsatte i december 1997 en arbetsgrupp med uppgift att dels utarbeta förslag till övergripande policy/riktlinjer för det framtida nordiska språksamarbetet, dels kartlägga och komma med förslag till en struktur för detta samarbete. Ett ministerrådsförslag om nordisk språkpolitik överlämnades till Nordiska rådet inför rådets session i Oslo. Nordiska rådet mottog förslaget mycket positivt.

Ministerrådets IT-policygrupp har haft uppdrag att utarbeta ett nytt verksamhetsprogram rörande IT och data i undervisningen (IDUN II) för tiden 1999–2001. Programmet kommer att vara koncentrerat till tre områden – innovativa skolmiljöer, IT i lärarutbildningen samt vuxenutbildning och flexibelt lärande.

NORDUnet (det gemensamma datanät som förbinder de nationella universitetsdatanäten i de nordiska länderna) är exempel på framgångsrik nordisk samverkan inom ett resurskrävande område.

Under 1990-talet har de nordiska länderna i stort sett samtidigt genomfört reformer inom skolan. En grund har därmed lagts för nordiskt samarbete inom ett flertal områden. Under det svenska ordförandeskapet har ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete dels vidarefört en rad projekt som finns upptagna i den för nordiskt skolsamarbete för perioden 1997–2000 fastställda handlingsplanen, dels påbörjat ett antal nya projekt.

Det arbete om en ny nordisk sektorsövergripande forskningspolitikens strategi, som inleddes under det finska ordförandeskapet och fortsatte under det norska, resulterade under det svenska ordförandeskapet i ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet inför rådets session i Oslo. Strategin ger möjlighet till en forskningspolitisk helhetssyn.

Ministerrådet fastställde under året en reviderad stipendieordning för Baltikum och nordvästra Ryssland för tiden 1999–2000. En nyhet är att stipendieordningen nu även skall kunna användas för att stödja uppbyggnaden av nätverk och samarbete mellan ideella organisationer i Norden och närområdet. Ministerrådet har också under året fattat beslut om att från år 1999 initi- era två nya samarbetsprojekt med Baltikum, nämligen ”Children with special needs” och ”Pre-service training of teachers”. Projekten, som båda är tänkta att vara treåriga, bygger på de baltiska ministeriernas gemensamma priorite- ring.

Ministerrådet har beslutat att utarbeta förslag till en samlad strategi för all verksamhet inom sektorn för utbildning och forskning för femårsperioden 2000–2004. Strategin skall bygga på ministerrådsförslagen för språksamar- bete respektive forskningspolitisk strategi, samt redan fastställda nya eller kommande handlingsplaner för skola, folkbildning och vuxenundervisning samt högre utbildning. Strategin skall även innefatta tänkta insatser i närom- rådena liksom i relation till Europasamarbetet. Den samlade strategin avses bli överlämnad som ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet inför rådets kommande session i Stockholm i november 1999.

Miljö

Det nordiska samarbetet inom miljösektorn har som utgångspunkt målsätt- ningarna i den nordiska miljöstrategin under perioden 1996–2000. Det inne- bär att den inom Norden högsta tillämpade ambitionsnivån skall vara rikt- märket för både det nationella och det vidare internationella miljöarbetet och då särskilt i förhållande till arbetet inom EU.

Miljöministrarna har beslutat att strategin skall gälla t.o.m. år 2000 och att en utvärdering skall göras under år 1999. På grundval av denna och den tvärsektoriella strategi som statsministrarna beställt skall en ny miljöstrategi utarbetas för perioden efter år 2000.

Inom ramen för ordförandeprogrammet för miljösektorn har Sverige tagit initiativ till ett nordiskt projekt om ökad resurseffektivitet och hållbara pro- duktions- och konsumtionsmönster genom att ställa en expert från Natur- vårdsverket till ministerrådssekretariatets förfogande.

Samarbetet mellan miljö- och fiskesektorerna har fördjupats under det svenska ordförandeskapet genom en ny strategi för perioden 1999–2002. Man kommer att lägga ökad vikt vid att vidta åtgärder i syfte att främja ett hållbart fiske. Också samarbetet mellan miljö- och energisektorerna har utvecklats väl.

Beslut har tagits om att inrätta ett nordiskt nätverk för miljökonsekvensbe- dömningar. Huvudansvaret för att administrera detta har lagts på ministerrå- dets institut för regional utveckling, Nordregio, som till sitt stöd skall ha en rådgivande grupp. En utvärdering av verksamheten skall ske under år 2000.

Arbetet med att integrera hanteringar av kulturarv i landskapet i det samlade miljöarbetet har fortsatt att utvecklas. Insatser har gjorts bl.a. vad gäller den nordiska konstkulturen, miljökonsekvensbeskrivningar samt på byggnadsutbildningar för personer verksamma inom sektorn.

Ekonomi och näring

Skapandet av ett ekologiskt hållbart samhälle i Norden och dess närområde har varit ett övergripande tema för det nordiska samarbetet under det svenska ordförandeskapet. Utvecklingen av energisystemet runt Östersjön är av avgörande betydelse för den ekonomiska och sociala utvecklingen inom regionen.

På energiområdet har det svenska ordförandeprogrammet varit inriktat på fyra områden:

- utvecklingen av en bärkraftig energiförsörjning omkring Östersjön,
- det nordiska energiforskningsprogrammet,
- klimat- och miljöfrågor,
- EU- och EES-frågor.

Aktuella energifrågor inom EU- och EES utgör numera en stående punkt på dagordningen vid nordiska möten på minister- och ämbetsmannanivå. Det gäller förutom frågor om energimarknaderna och energipolitik även frågor om den inre marknaden och miljöfrågor som är betydelsefulla för energiområdet.

Det övergripande målet för det nordiska samarbetet på näringsområdet är att bidra till att främja näringslivets konkurrenskraft och därigenom skapa goda villkor för tillväxt och sysselsättning. Samarbetet koncentreras till aktuella näringspolitiska problemställningar i de nordiska länderna, främst på områden där ett samarbete kan ge nordisk nytta utöver vad enskilda nationella insatser kan ge.

Verksamheten inom området jord- och skogsbruk bedrivs inom ramen för det handlingsprogram för åren 1996–2000, som antogs år 1995. Huvudriktningen av det nordiska samarbetet inom jord- och skogsbrukssektorn omfattar samarbete kring frågor av centralt intresse för Norden, samarbete inom Nordens närområden och samarbete för att stödja de nordiska ländernas deltagande i internationella organ.

I handlingsprogrammet lyfts fyra insatsområden fram, vilka huvudsakligen hänför sig till de två första av de nämnda riktlinjerna. Insatsområdena är kvalitetsproduktion i jordbruket med speciell inriktning på miljö, förvaltning av genetiska resurser, utveckling av jord- och skogsbruksberoende regioner samt uthålligt skogsbruk.

Samarbetet kring genetiska resurser har bedrivits inom ramen för Nordiska Genbankens verksamhet. Genbankens arbete i närområdet har bidragit till att dessa länder har kunnat ta sitt ansvar att följa biodiversitetskonventionen i en svår ekonomisk situation.

Ekonomi och finanspolitik

Samarbetet har under år 1998 inbegripit nordiska finansministermöten, Nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik, Nordiska finansutskottet, Nordisk-baltiska investeringskommittén, Nordiska konjunkturgruppen, Nordiska budgetchefsmöten och den nordiska ämbetsmannagruppen för skattefrågor.

Under året inleddes arbetet med Studien om de offentliga finansernas konjunktürkänslighet i de nordiska länderna. Ekonomer från forskningsinstitutioner har i sammanhanget anlåtats av Ekonomiska rådet och Konjunkturinstitutet. Under året inleddes också en studie om möjligheterna till utökat börs-samarbete mellan de nordiska länderna.

Det nordiska samarbetet i närområdet kanaliseras i huvudsak genom Nordiska Investeringsbanken (NIB) i Helsingfors. I augusti 1996 beslöts att upprätta en nordisk miljöinvesteringsslåneordning (MIL) på 100 miljoner ecu vid NIB. Polen och Estland är redan inkluderade i NIB:s internationella utlåning, men genom upprättandet av MIL kan NIB medverka i miljöutlåning till samtliga länder i närområdet.

Det baltiska investeringsprogrammet (BIP) är ett samnordiskt projekt som administreras av Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), NIB och NOPEF (Nordiska projektexportfonden). Syftet är att kanalisera dels tekniskt bistånd, dels kapital till små och medelstora företag i de baltiska länderna och därigenom skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt.

IT-frågor

I enlighet med de svenska prioriteringarna under ordförandeskapet och som en uppföljning av ett initiativ under Norges ordförandeskap, genomfördes i mars 1998 ett nordiskt IT-ministerråd i Stockholm. IT-ministrarna enades om ett fördjupat samarbete på IT-området. Ett nordiskt IT-nätverk etableras mellan de departement som har samordningsansvar för IT-frågor. Även om det redan nu finns ett väl utvecklat IT-samarbete i Norden finns det behov av att stärka samarbetet för att bättre kunna hantera frågor som är sektorsövergripande.

IT-samarbetet skall bygga på de tre grundpelarna Norden, Europa och närområdet. Samarbetet inriktas bl.a. på användning av IT för att stärka demokratin, trygga att alla får samma möjligheter i informationssamhället, stärka de nordiska språken och den nordiska kulturen, bereda väg för elektronisk handel samt stimulera nätverksbyggande bland små och medelstora företag.

Den nya informationstekniken berör lagstiftningen på det civilrättsliga området liksom på de offentligrättsliga och straffrättsliga områdena. De nordiska länderna har beslutat att samarbeta med att inventera problemen vad gäller lagstiftningen som berör IT-området samt att utnyttja varandras kunskaper och i samråd ta ställning till i vilken utsträckning lagarna behöver moderniseras.

Medborgarpolitik

Arbetsmiljöfrågorna har främst varit inriktade på samordning av EU-frågor av gemensamt nordiskt intresse och på löpande information om tillsynsverk-samheten på arbetsmiljöområdet i Norden.

Östersjösamarbetet är ett prioriterat område i det nordiska samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet. De nordiska satsningarna i närom-

rådet gäller bl.a. insatser för att få en väl fungerande arbetsförmedlingsservice och utveckla modeller för arbetsmarknadsutbildning. Insatser på arbetsmiljöområdet har blivit alltmer efterfrågade.

Till grund för regeringssamarbetet på social- och hälsovårdsområdet finns dels ett samarbetsprogram som löper till år 2000, dels ordförandeskapets prioriteringar.

Märkning av livsmedel har fått en framskjuten plats på den nordiska dagordningen genom att fem sektorer – konsument, livsmedel, jord- och skogsbruk, fiskeri och miljö – gått samman om ett stort projekt. Målet är att ta fram nödvändiga kunskaper och underlag för att kunna bedöma möjligheterna att utveckla en generell policy för livsmedelsmärkning.

Ett nytt offensivt handlingsprogram för konsumentområdet t.o.m. år 2004 utarbetades under år 1998. Det slutgiltiga beslutet om handlingsplanen togs i januari 1999. Programmet omfattar det nordiska samarbetets tre pelare. De frågor som särskilt prioriteras under perioden är konsumentaspekter på livsmedel, finansiella tjänster, konsumtion och miljö, nödvändighetstjänster, IT och konsumentforskning.

I takt med att arbetet inom EU har fått en större betydelse har också det nordiska samarbetet fått en tydligare politisk inriktning. Detta gäller t.ex. för livsmedelspolitiken som blivit mer inriktad på konsumentskydd, både nationellt och internationellt, men det gäller också för välfärdspolitiken och miljöpolitiken.

Amsterdamfördraget har gett konsumentpolitiken en starkare ställning inom EU. Detta innebär en bättre plattform för konsumentpolitiska åtgärder samt att konsumentfrågor kan beaktas inom andra politikområden. De nordiska länderna samverkade mycket i arbetet för att uppnå detta och har under år 1998 fortsatt arbeta tillsammans för att stärka konsumentpolitiken i EU.

Utöver de särskilt prioriterade områdena för 1998/99 samarbetar de nordiska ländernas justitieministrar inom en rad områden. Det gäller bl.a. straffrätt och straffprocessrätt, inklusive bekämpande av mc-kriminalitet, ekonomisk brottslighet, civilprocessrätt, förvaltningsrätt, aktiebolagsrätt och sjö rätt.

Danmark har under år 1998 varit ordförande i de nordiska regeringarnas samrådsgrupp för flyktingfrågor (NSHF). Under år 1999 ansvarar Norge för ordförandeskapet i samrådsgruppen. Inom ramen för särskilda arbetsgrupper har man utbytt information och diskuterat frågeställningar kring återvandring och då främst till Bosnien-Hercegovina.

Det nordiska samarbetet inom ungdomsforskningen är en prioriterad fråga. Ett utkast till nytt nordiskt femårigt ungdomsforskningsprogram presenterades under år 1998.

Arbetsmarknadsfrågor för ungdomar har hittills inte varit ett prioriterat område inom Nordiska ungdomskommittén, men är ett område som utifrån ett ungdomspolitiskt sektorsövergripande synsätt har haft hög prioritet för det svenska ordförandeskapet.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Till grund för samarbetet inom jämställdhetsområdet ligger ett program för det nordiska jämställdhetssamarbetet för perioden 1995–2000. Programmet kompletteras med en årlig handlingsplan. Samarbetet ligger väl i linje med den svenska jämställdhetspolitiken. Arbetet koncentreras till verksamhet som främjar kvinnors och mäns lika tillgång till de politiska och ekonomiska beslutsprocesserna, kvinnors och mäns lika ekonomiska ställning och inflytande, inte minst i fråga om lön, samt ett jämställt arbetsliv. Vidare prioriteras verksamhet som dels förbättrar möjligheterna för såväl kvinnor som män att förena föräldraskap och förvärvsarbete, dels påverkar den europeiska och övriga internationella utvecklingen på jämställdhetsområdet.

Försvarsrelaterat samarbete

Sedan år 1997 diskuteras säkerhetspolitiska frågor inom ramen för Nordiska rådet. Det tar sig bl.a. uttryck i att säkerhetspolitiken numera är en naturlig del av utrikesministrarnas löpande dialog och årliga utrikespolitiska redogörelse samt att de nordiska försvarsministrarna deltar i Nordiska rådets årliga session och att de vid detta tillfälle lämnar en gemensam nordisk försvarspolitisk redogörelse.

Under år 1998 har både det multilaterala och det bilaterala försvarsrelaterade samarbetet utökats och fördjupats mellan de nordiska länderna.

Kärnan i det nordiska försvarsrelaterade samarbetet utgörs främst av verksamhet inom det fredsfrämjande området. För att underlätta samarbete, koordinering och effektivisering av nordiska resurser skapades NordSamFN i slutet av 1960-talet. Det ersattes av en ny samarbetsstruktur benämnd Nordcaps ("Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support") år 1997. Nordcaps kan ses som ett verktyg för att förbättra de nordiska ländernas förmåga att agera gemensamt inför beslut om och vid deltagande i fredsfrämjande insatser. Nordcaps bidrar även till ett intensifierat informationsutbyte och ett fördjupat utbildnings- och materielsamarbete mellan de nordiska länderna. Den nordisk-polska brigaden i Bosnien och den nordiska bataljonen i Makedonien är exempel på framgångsrikt nordiskt samarbete.

För att förbättra ländernas förmåga att samarbeta vid fredsfrämjande insatser genomförs olika gemensamma övningar. Partnerskap för fred (PFF) utgör härvidlag en värdefull ram. Sedan några år tillbaka arrangeras den årliga övningen "Nordic Peace". Det är en nordisk övning som genomförs i PFF:s anda. Den första "Nordic Peace"-övningen genomfördes år 1997 i Norge. Till 1998 års övning, som genomfördes i Sverige, var även de baltiska länderna inbjudna att delta. Finland har påbörjat förberedelserna för 1999 års "Nordic Peace"-övning och Danmark kommer att stå som värd för övningen år 2000.

Sverige utsågs under hösten 1996 av de nordiska försvarsministrarna till nordisk "ledande nation" inom minröjningsområdet. För att förbättra samordningen inom minröjningsområdet har samtliga nordiska länder utsett varsin nationell minröjningskoordinator.

Sedan december 1994 finns ett ramavtal om nordiskt försvarsmaterielsamarbete. Ambitionen är bl.a. att få till stånd gemensam upphandling för att nå ekonomiska, tekniska och industriella fördelar. Ett utökat samarbete på mate-

rielsidan främjar ett mer effektivt utnyttjande av de nordiska resurserna samt främjar ett ökat samarbete mellan de nordiska ländernas försvarsindustrier. För närvarande är drygt tjugo arbetsgrupper verksamma.

De nordiska länderna stödjer på olika sätt uppbyggnaden av ett nationellt totalförsvar i de baltiska länderna och samarbetar med andra länder i fråga om bl.a. uppbyggandet av en gemensam baltisk bataljon, Baltbat, för fredsfrämjande verksamhet. Som ett resultat av nordisk och internationell samverkan upprättas i februari 1999 en gemensam baltisk försvarshögskola i Tartu i Estland.

Redogörelse 1998/1999:NR1

Nordiska rådet har under 1990-talet anpassat sin organisation till den europeiska integrationens krav. Utrikes- och säkerhetspolitiken intar numera en framträdande plats på den nordiska dagordningen. Individens fria rörlighet och trygghet vid flyttning inom Norden, det nordiska kultursamarbetet, samverkan om forskning och utbildning utgör fortsatt tyngdpunkter i samverkan mellan de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena.

Sverige innehade ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet under 1998. Profilsfrågorna var sysselsättning och miljö. Till dem har senare också lagts individens fria rörlighet i Norden. Vid Oslo-sessionen övertog Island ordförandeskapet och i deras ordförandeskapsprogram prioriteras de arktiska områdena, naturens resurser och havets utnyttjande.

Vid Nordiska rådets 50:e session i november i Oslo stod utrikes- och säkerhetspolitiken i fokus. För första gången i rådets historia hölls ett möte mellan rådets presidium och de nordiska utrikesministrarna.

Vid sessionen lämnades en försvarspolitisk redogörelse. Nordiskt försvarssamarbete inkluderar i dag fredsfrämjande insatser vid europeiska krishärddar, gemensamma fredsövningar, stöd till de tre baltiska staternas uppbyggnad av försvar, gränsbevakning och militär högskoleutbildning, gemensamma nordiska inköp av försvarsmateriel och samverkan på försvarsmiljöområdet.

Utskotten och kontrollkommittén

Utskotten motsvarar de tre hörnstenarna i det nordiska samarbetet som definieras i rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid".

Frivilligorganisationer och kultursamarbetet, film och medier och den nordiska välfärden har varit högt prioriterade frågor för *Nordenutskottet* under 1998. En särskild arbetsgrupp med uppgift att undersöka barn och ungas situation i Norden tillsattes 1998 och fortsätter sitt arbete även under 1999.

Viktiga frågor för *Närområdesutskottet* har under 1998 varit barn och ungas situation i Nordens närområden, brottsbekämpning i Nordens närområden samt miljö och energi. Utskottet kommer fortsatt att fokusera på miljö, kriminalitet, barnens situation, situationen i Murmansk och de baltiska staternas önskan om EU-medlemskap. Utskottet fortsätter sitt samarbete med Baltiska församlingen och de lokala parlamenten i nordvästra Ryssland,

deltar i Östersjösamarbetet och följer utvecklingen i närområdet inklusive Arktis.

Under 1998 har två arbetsgrupper, tillsatta av *Europautskottet*, avlagt rapport om nordisk konsumentpolitik respektive Nordiska Industrifonden. En konferens om EU:s utvidgning har arrangerats under året. Utskottet kommer fortsättningsvis att högt prioritera sysselsättningsfrågor, livsmedelssäkerhet och konsumentpolitik och följa upp de rekommendationer som antogs under sessionen 1998.

Frågan om en bättre samordning av stödet till Baltikum har aktualiserats av rådets *kontrollkommitté*. Kommittén har undersökt samordningen av de multilaterala och bilaterala nordiska insatserna inom sektorn hälsa och miljö i Lettland.

Andra viktiga frågor är mänskliga rättigheter. För en varaktig fred i världen är demokratins utveckling, respekt för mänskliga rättigheter och respekt för minoriteters rättigheter en förutsättning. Norden med sina gemensamma värderingar bör kunna påverka demokratiutvecklingen och respekten för såväl mänskliga som minoriteters rättigheter i vårt närområde. Det utvidgade säkerhetsbegreppet har också fortsatt hög prioritet.

Agenda 1999

En av presidiet högt prioriterad fråga är den nordliga dimensionen. En viktig uppgift för Nordiska rådet är att få till stånd en bättre samverkan inom Norden inför viktiga avgöranden inom EU. Under de närmaste fyra och ett halvt åren kommer minst ett nordiskt land att antingen vara ordförandeland i EU eller ingå i trojkan. Det ger de nordiska länderna en unik möjlighet att påverka sina speciella profilfrågor som arbetslösheten, miljön och närområdena. Den nordliga dimensionen är central inte minst ur den aspekten att Ryssland deltar i samarbetet. Det är viktigt att de nordiska länderna kan fungera som brobyggare mellan EU och Ryssland.

Sammanfattning av motionerna

Motion väckt med anledning av redogörelse 1998/1999:NR1

I kommittémotion 1998/1999:U10 (m) framhåller Moderata samlingspartiet att det krävs förändringar av Nordiska rådets arbetsformer för att göra rådet till en dynamisk och kraftfull församling med fokus på aktuella frågor med nordisk anknytning. Motionärerna menar att en förutsättning för att det nordiska samarbetet skall lyckas är att det förankras bättre i de nationella parlamenten och att intresset för de nordiska frågorna delas av en större krets parlamentariker än de 87 som ingår i Nordiska rådet.

Motionärerna anser att deltagarkretsen för nominering till Nordiska rådets session skall kunna utökas till att även omfatta ledamöter från Europaparlamentet (*yrkande 1*). Vidare anser motionärerna att det är väsentligt att främja ett kontinuerligt samarbete mellan de nationella parlamenten vad gäller nordiska frågor. Det kan ske genom att respektive riksdagsutskott samarbetar mer med varandra (*yrkande 2*). Vidare bör parlamentariker från de baltiska

länderna regelbundet inbjudas dels till Nordiska rådets session, dels till relevanta utskottsmöten för att stärka samarbetet mellan Norden och de baltiska staterna (*yrkande 3*). Slutligen menar motionärerna att det finns behov av en fortsatt reformering av Nordiska rådet bl.a. vad gäller administrativ effektivitet, initiativrätt och ärendens behandling (*yrkande 4*).

Motioner från allmänna motionstiden 1998/1999

I den enskilda motionen *1998/1999:U701 (s)* understryker motionärerna att det nordiska samarbetet – särskilt inom ramen för Nordiska rådet – har breddats och fördjupats under senare år. Samarbetet har en särskild dimension genom sitt folkliga stöd och engagemang och detta bör utnyttjas. Motionärerna pekar på att Sverige saknar en utåtriktad nordisk kontakt- och mötesplats och yrkar på att regeringen undersöker möjligheterna av att etablera ett nordiskt centrum som kan fungera som en aktiv utåtriktad samlingsplats för bl. a. nordisk kultur, forskning och folkbildningsarbete.

I den enskilda motionen *1998/1999:U702 (s)* uppmärksammas att norska försvaret har undersökt möjligheterna av att etablera ett skjutfält på Östlandet. Ett alternativ som diskuterats är Gravberget som ligger mycket nära gränsen till Torsby kommun i norra Värmland. Motionärerna menar att skjutfält i detta område skulle innebära en kraftigt negativ påverkan på svenskt område och kräver att regeringen verkar för att ett skjutfält i Gravberget inte kommer till stånd.

Den enskilda motionen *1998/1999:U703 (fp)* har som utgångspunkt att det nordiska samarbetet bygger på genuin värdegemenskap mellan fem länder och tre självstyrande områden i Norden. Det ger samarbetet både en djup folklig förankring och en unik legitimitet.

I motionen framhålls att till den nordiska värdegemenskapen hör att välfärden ses som politikens mål. Samtidigt är den nordiska välfärdsmodellen, med omfattande behov tillfredsställda genom skattefinansiering eller obligatoriska avgifter, ställd under debatt. Nordenutskottet har tillsatt en arbetsgrupp för att närmare granska framtiden för den nordiska välfärdsmodellen. Motionären menar att det är viktigt att betona att välfärdsdebatten är en fortgående process på olika nivåer och inom olika områden. Därför är det av intresse att en aktiv debatt i dessa frågor äger rum, och motionären menar att Nordenutskottet i Nordiska rådet bör låta utarbeta underlag för en eventuell temakonferens i dessa frågor under 1999 (*yrkande 1*).

I *yrkande 2* betonas vikten av ett helhetsgrepp på folkhälsan. En fråga som är gränsöverskridande är alkohol- och drogmisbruk och motionären begär ett nordiskt program för att uppfylla WHO:s mål att bekämpa droger och för att begränsa den höga alkoholkonsumtionen.

Samerna har vid upprepade tillfällen sökt uppnå medlemskap i Nordiska rådet och varje gång fått avslag. I maj framlades ett medlemsförslag med hänvisning till att det i både Finland, Norge och Sverige finns folkvalda sameting. I *yrkande 3* kräver motionären att regeringen skall ställa tillräckliga resurser till de samiska organens förfogande så att de kan vidareutveckla sitt politiska arbete.

I *yrkande 4* tar motionären upp frågan om rörligheten över gränserna i Norden. Väl fungerande gränsrutiner och en smidigt fungerande gränstrafik underlättar enskilda människors vardag och stärker mellanfolkligt samarbete i gränsregionerna. Motionären kräver bl.a. en lösning på de utestående problemen som försvårar för nordbor att bosätta sig och arbeta i annat nordiskt land.

Vidare framhåller motionären att helt avgörande för det nordiska samarbetet är förmågan att förstå varandra språkligt och att TV kan spela en viktig roll. I motionen framförs därför förslaget att regeringen måste agera för att öka möjligheterna för svenska hushåll att ta del av ett nordiskt TV-utbud och därmed medverka till att stärka den nordiska språkförståelsen. Motionären yrkar (*yrkande 5*) att riksdagen hos regeringen begär att de förändringar görs som erfordras för att de nordiska ländernas public service-kanaler skall kunna ses i andra nordiska länder.

I kommittémotion *1998/1999:U704 (v)* *yrkande 6* framhålls att förslaget att skapa ett nordiskt nätverk för mänskliga rättigheter är positivt men att detta nätverk bör utvidgas att omfatta även andra europeiska länder. I *yrkande 9* konstateras att rådet har avslagit samernas ansökan om fullvärdigt medlemskap med hänvisning till deras juridiska och folkrättsliga status. Motionärerna menar att det är dags att ompröva detta beslut och att Sverige bör verka för att samernas medlemskap i Nordiska rådet kommer till stånd.

I den enskilda motionen *1998/1999:U901(m)* konstateras att beslutet att i förtid avveckla en reaktor vid kärnkraftverket i Barsebäck kommer ytterligare att belasta Skåne miljömässigt. Redan i dag är Malmö utsatt för luftföroreningar från Danmark. Läggs Barsebäcksverket ned kommer den elproduktionen att ersättas med ökad förbränning av fossila bränslen i Danmark, vilket negativt påverkar miljön i Malmö. Motionären menar att Sverige därför bör kräva en stängning av Köpenhamns kolkraftverk.

Motioner från allmänna motionstiden 1999/2000

Kommittémotion *1999/2000:U701 (m)* omfattar samma yrkanden som ovan nämnda kommittémotion *1998/1999:U10 (m)*. Den enskilda motionen *1999/2000:U603 (m)* omfattar samma yrkande som motion *1998/1999:U901 (m)*.

I den enskilda motionen *1999/2000:U702 (m)* krävs att diskussionerna från Nordiska rådets sessioner flyttas till de nordiska parlamenten och att Nordiska rådet läggs ned.

I den enskilda motionen *1999/2000:U703 (s)* understryks att den nordiska välfärdsmodellen är något att vara stolt över och att EU har åtskilligt att lära av de nordiska länderna i arbetet med att skapa ökat samarbete och ökad gemenskap. Motionärerna anser också att det finns en rad exempel på konkreta och enkla insatser som kan genomföras för att minska hindren för ökat nordiskt samarbete och för att underlätta för nordiska medborgare att bosätta sig i ett annat nordiskt land och att skapa ett gränslöst Norden.

I motion 1999/2000:K273 (fp) yrkande 2 anføres att på grund av den stora arbetsbördan under höstarna finns det anledning att återgå till att ha Nordiska rådets årliga session under perioden februari/mars.

Utskottets överväganden

Motionärerna bakom motion 1998/1999:U10 (m) och 1999/2000:U701 (m) kräver i yrkande 1 att deltagarkretsen vid Nordiska rådets session skall kunna utökas med ledamöter från Europaparlamentet. I yrkande 2 efterlyses mer samarbete mellan utskotten i respektive parlament. Ett förslag att parlamentariker från Baltikum bör inbjudas till Nordiska rådets möten framförs i yrkande 3, och i yrkande 4 krävs en fortsatt reformering av Nordiska rådet.

Utskottet konstaterar att i Nordiska rådets nya organisation har närområdesutskottet till huvudsaklig uppgift att på olika sätt stärka och utveckla kontakterna med Nordens närområden. Med anledning av det här aktuella motionsyrkandet vill utskottet särskilt framhålla närområdesutskottets deltagande i det första gemensamma mötet mellan Nordiska rådet och Baltiska parlamentariska församlingen. Vid det tillfället fattades beslut om en översyn av 1992 års samarbetsavtal mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen.

Utskottet delar motionärernas bedömning av vikten av ett utvecklat samarbete med de baltiska staterna. Närområdesutskottets arbete torde också skapa goda förutsättningar att ytterligare bredda och fördjupa detta. Det förefaller utskottet rimligt att baltiska parlamentariker i någon form ges möjlighet att delta i aktiviteter inom ramen för Nordiska rådets verksamhet. Hur Nordiska rådet närmare utformar sina sessioner och sammankomster ankommer det dock inte på riksdagen att avgöra.

Utskottet vill vidare framhålla att under 1997 genomfördes en parlamentarisk konferens om Östersjösamarbetet med deltagare bl.a. från de baltiska länderna. Ett avtal om parlamentariskt samarbete mellan den Baltiska församlingen och Nordiska rådet upprättades också. Vidare har utskottet erfårit att representanter för Baltiska församlingen alltid inbjuds att närvara vid Nordiska rådets sessioner och temakonferenser. Utskottet har även inhämtat att ett nytt gemensamt möte mellan Baltiska församlingen och Nordiska rådet ägde rum i februari 1999.

Med det anförda anser utskottet att motion 1998/1999:U10 (m) yrkande 3 och 1999/2000:U701 (m) yrkande 3 kan besvaras.

Utskottet vill understryka att arbetet i Nordiska rådet under de senaste åren starkt präglats av reformer som inneburit en ny inriktning på verksamheten, nya arbetsformer och ny organisation. Denna utveckling beskrivs också i redogörelsen. Den nya rådsorganisationen har öppnat för nya mötesformer, s.k. temamöten, där andra än rådsmedlemmar och regeringsrepresentanter kan delta i debatten.

Nordiska rådets nya konstitution och organisation är beslutad och genomförd sedan den 1 januari 1996. Erfarenheterna av den nya organisationen utvärde-

ras kontinuerligt det är ännu för tidigt att diskutera några mer genomgripande förändringar av rådets verksamhet.

Utskottet konstaterar vidare att ett av Nordiska rådets utskott, Europautskottet, har till uppgift att samverka i frågor av betydelse för arbetet inom EU/EES, där de nordiska länderna kan agera utifrån en grundläggande värdegemenskap och sammanfallande intressen. Europafrågorna har enligt utskottets uppfattning en självklar plats i Nordiska rådets verksamhet. Den nya organisationen återspeglar också detta synsätt. Utskottet vill dock inte förorda att nationella EU-parlamentariker nomineras som delegater till Nordiska rådet.

Med det anförda anser utskottet att motion *1998/1999:U10 (m) yrkandena 2 och 4* och *1999/2000:U701 (m) yrkandena 2 och 4* kan besvaras. Utskottet avstyrker motionens *1998/1999:U10 (m) yrkande 1* och *1999/2000:U701 (m) yrkande 1*.

I motion *1998/1999:U701 (s)* krävs att möjligheterna undersöks om att etablera en utåtriktad nordisk kontakt- och mötesplats i Stockholm.

Utskottet konstaterar att det finns flera nordiska mötesplatser i Sverige, t.ex. Föreningen Nordens informationsverksamhet vid Arena Norden i Stockholm, Föreningen Nordens lokala informationskontor ute i landet, den nordiska folkhögskolan på Biskops-Arnö och de nordiska huvudstädernas centrum för kulturutbyte på Hässelby slott.

Utskottet konstaterar vidare att den verksamhet som sedan några år drivits av Föreningen Norden vid Arena Norden är mycket värdefull och att regeringen gett betydande ekonomiska bidrag för att stödja verksamheten både under 1998 och 1999. Inom Nordiska ministerrådet finns en förståelse för behovet av att öppna ett nordiskt "informationsfönster" i Stockholm. Nordiska ministerrådets budget för år 2000 fastställs först sedan Nordiska rådet lämnat sina synpunkter vid sessionen i november i år. I budgetförslaget finns medel reserverade för eventuella insatser avseende informationsverksamhet i huvudstäderna. Regeringen har i två beslut under 1999 beviljat bidrag på sammanlagt 1 miljon kronor till Arena Norden. Arena Norden har ansökt om ytterligare ett bidrag för att finansiera verksamheten under övergångsfasen. Behovet av eventuellt ytterligare stöd till Arena Norden får bedömas när frågan om ett nordiskt informationsfönster är färdigbehandlad.

Utskottet anser därmed att motion *1998/1999:U701 (s)* kan besvaras med vad som ovan anförts.

I motion *1998/1999:702 (s)* krävs att regeringen bör verka för att ett skjutfält i Gravberget i norra Värmland ej kommer till stånd.

Utskottet konstaterar att detta ärende är avgjort i och med att det norska Stortinget beslutat att skjutfältet skall lokaliseras till Gråfjell och att detta inte påverkar svenska intressen. Motion *1998/1999:U702 (s)* har därmed besvarats.

I motion 1998/1999:U703 (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ för att aktivera och föra vidare den nordiska debatten om välfärden (*yrkande 1*) och att regeringen i Nordiska rådet skall verka för att WHO-målet och Parismötets anda när det gäller bruk och missbruk av alkohol och andra droger uppfylls (*yrkande 2*).

Utskottet konstaterar att välfärdsfrågorna under flera år har varit viktiga debattämnen i det nordiska samarbetet. I Nordiska ministerrådet har Ämbetsmannakommittén för välfärdssektorn diskuterat olika temata för välfärdsforskningsprogrammet. Åtgärder för att förhindra utslagning är ett centralt tema i dessa diskussioner. På arbetsmarknadsområdet har tre delprojekt påbörjats om barn och ungas situation i Norden. Även en utredning om "Gränsbarriärer i Norden" har påbörjats. Den skall vara färdig i slutet av 1999 och kommer även att omfatta en genomgång av pensionsförhållanden i Norden. Andra utredningar som ministerrådet för närvarande genomför omfattar social- och hälsosektorn.

Sverige har i olika sammanhang arbetat aktivt för att WHO:s mål och handlingsprogram skall få genomslag både nationellt och i det europeiska samarbetet. Sverige har också föreslagit en uppföljning av 1995 års Europadeklaration. En ministerkonferens om unga människor och alkohol kommer att hållas i Stockholm i december 2000. Sverige kommer att verka för att det nordiska samarbetet sker i den anda som präglar WHO:s nya handlingsplan för 2000–2005.

Utskottet anser därmed motion 1998/1999:U703 (fp) yrkandena 1 och 2 besvarad.

I motion 1998/1999:U703 (fp) yrkande 5 begärs att de förändringar genomförs som erfordras för att de nordiska ländernas public service-kanaler skall kunna ses i andra nordiska länder.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att samarbete inom kulturområdet utgör en väsentlig del i det nordiska samarbetet och konstaterar att verksamhet pågår sedan många år inom detta område. Detta samarbete beskrivs även utförligt i regeringens skrivelse och behandlas i utredningen om gränsbarriärer.

Vad gäller nordiskt samarbete mellan public service-kanaler kan utskottet konstatera att den digitala sändningstekniken möjliggör att den nordiska visionen om grannlands-TV kan bli verklighet. Utskottet har inhämtat att de nordiska TV-bolagen är i färd att starta digitala sändningar via satellit. Inom en nära framtid kommer merparten av Norden att täckas på så sätt av grannländernas TV-sändningar. Utskottet menar att det är viktigt att ge de nordiska public service-bolagen förutsättningar att utvecklas in i den digitala framtiden. Enligt vad utskottet erfarit har Sveriges Television inlett digitala satellitsändningar med huvudsakligt syfte att förbättra möjligheten för de nordiska grannländerna och övriga Europa att kunna ta emot sändningarna. Vidare har TV-företagen i Norden tillsammans med de stora distributörerna av TV via marknät, satellit och kabel-/telenät enats om gemensam teknisk specifikation för distribution av digital TV inom Norden. Syftet med arbetet

är att göra övergången till digital distribution så enkel som möjligt för TV-tittarna och att försäkra sig om att det inte föreligger tekniska hinder för att tittarna skall kunna välja av utbudet. De nordiska public service-företagen har planer på en gemensam nordisk TV-kanal (Nordik).

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 1998/1999:U703 (fp) yrkande 5 kan besvaras.

I yrkande 4 krävs att gränsgångares problem löses, bl.a. för att främja ökad rörlighet och smidigt "vardagsumgänge" över landgränserna.

Arbetet med att främja gränsgångares problem är en viktig fråga för det nordiska samarbetet. På flera plan har Sverige under året gjort frågorna om onödiga, irrationella och otidsenliga gränshinder för boende, pendling, arbete och företagande över och runt gränserna i Norden till ett centralt samarbetsstema.

Arbetet följer nu i princip tre huvudspår. Det första huvudspåret är det nordiska samarbete som äger rum kring förverkligandet av den inre marknaden. Det är en nordisk ambition att försöka gå före resten av de andra länderna inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) när det gäller att införa och tillämpa det gemensamma regelverk som styr det fria flödet av varor, tjänster, kapital och personer. Ett andra huvudspår är att Danmark och Sverige under året har påbörjat ett bilateralt arbete för att underlätta integrationen i Öresundsregionen. Regeringarnas särskilda kontaktgrupp för Öresundsfrågor har som sitt primära uppdrag haft att identifiera lagstiftningsmässiga och andra institutionella hinder för rörlighet, integration och dynamisk utveckling, och att söka lösningar på sådana problem som regionala aktörer inte omedelbart kan förfoga över. Det tredje huvudspåret utgörs av de initiativ som tagits inom Nordiska ministerrådets ram. En bred översyn av aktuella gränshinder har i princip beslutats, men man avvaktar för närvarande resultatet av de nyss nämnda projekten, för att undvika dubbelarbete och dra lärdom av det som redan pågår.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 1998/1999:U703 (fp) yrkande 4 kan besvaras.

I motion 1998/1999:U704 (v) yrkande 6 krävs att arbetet med att skapa ett nordiskt nätverk för mänskliga rättigheter skall utökas till att omfatta ett europeiskt nätverk.

Utskottet konstaterar att ett förslag lagts i Nordiska rådet om en utvidgning av nätverket för mänskliga rättigheter och att utskottet avvaktar resultatet av den debatt som kommer att äga rum.

Därmed anser utskottet motion 1998/1999:U704 (v) yrkande 6 besvarad.

I motion 1998/1999:U901 (m) och motion 1999/2000:U603 (m) krävs en stängning av Köpenhamns kolkraftverk.

De problem motionären tar upp är relaterade till gränsöverskridande luftföroreningar. Inom Europa pågår flera aktiviteter med att komma till rätta med detta problem, bl.a. pågår arbete med att ta fram ett protokoll för att mot-

verka förurning. Inom Europeiska unionen pågår parallellt motsvarande arbete med rådets direktiv om fastställande av maximinivåer för nationella utsläpp av vissa atmosfäriska föroreningar och rådets direktiv om ozon i luften.

En eventuell stängning av Köpenhamns kolkraftverk är en fråga som avgörs av danska myndigheter och därmed inte en fråga för riksdagen.

Med detta avstyrker utskottet motion 1998/1999:U901 (m) och motion 1999/2000:U603 (m).

Frågor rörande *samerna* behandlas i några motioner. Som bakgrund för behandlingen av dessa har utskottet inhämtat följande.

Norrland blev isfritt jämförelsevis sent, omkring 7400–6500 f. Kr. Redan 8000 f. Kr. är däremot hela norska västkusten, nordligaste Norge och östligaste Finland isfria områden. De hittills tidigaste spåren efter mänskliga boplatser i inlandet (Garaselet vid Byske älv) är från 6 000 f. Kr. Flera invandringsvägar till Norrland har bedömts vara sannolika – från Atlantkusten, från söder och från de isfria delarna av Nordfinland och Karelen samt längs kusten via Gästrikland. Över hela det dåtida Norrland har hittats föremål av sydsandinaviskt ursprung, vilka bekräftar invandring från väster och söder. Man har emellertid inte kunnat finna att de tidiga norrländska fynden följer den fortsatta sydsandinaviska utvecklingen, och mycket talar för att Norrland behöll karaktären av isolat under närmare tvåusen år (6000–4000 f. Kr.). Från senare delen av yngre stenålder till senmedeltiden var landområdena mellan det nordligaste Sverige och Finland, anses det, den främsta förbindelsen mellan Norrland och kontinenten i öster och sydöst. Ända in i järnåldern kan man i arkeologiskt material konstatera en gräns mellan norra Norrland och mellersta Norrland och hypotesen har framförts att denna gräns från omkring 800 f. Kr. och framåt var en etnisk gräns mellan ”tidig samisk” och ”tidig nordgermansk” befolkning. Frågan om det finns någon överensstämmelse mellan ”arkeologiska kulturer” och det etniska begreppet folk har emellertid varit föremål för en omfattande diskussion.

Man känner numera till ganska många boplatser i norra Norrland från perioden från Kristi födelse och framåt. Alla har använts av fångstfolk som med stor sannolikhet varit av samisk etnicitet. Från och med 1300-talet kommer allt fler skriftliga källor som talar om en samisk inlandbefolkning. Under 1300-talet fullbordas också den ekonomiska och politiska utveckling som gav den svenska centralmakten överhand i Bottenviken. Därmed bröts den tretusenåriga öst-västliga kontakten mellan norra Norrlands inland och de ryska områdena.

Frågan om vem som var ”först på plats” får dock i detta sammanhang anses vara av mindre intresse. Vad som är väsentligt är att det är klart att samer

funnits inom det aktuella området samt där bedrivit sin näring och utvecklat sin kultur under så lång tid att de är att betrakta som ursprungsfolk.¹

Det tidiga fångstsamhällets sociala nätverk var uppbyggt kring små familjegrupper som bodde och levde tillsammans. Med tiden utvecklades nya behov och det ställdes större krav på inre organisation och fördelning av resurser i form av jakt- och fiskevatten. Utvecklingen av siidan, föregångare till dagens "sameby", har sitt ursprung bl.a. i sådana behov av samordning. Inom siidans ram sköttes gemensamma frågor. Det kunde gälla allt från fördelning av jaktmarker och fiskevatten till lösande av interna tvistemål och motsättningar. En sammanhållande faktor var religionen, där nåjden var centralgestalten. Han var den som höll kontakten med gudarnas värld och därigenom tryggade samhällets fortlevnad.

År 1050 e. Kr. predikade Stenfi, Norrlands apostel, kristendomen för samerna. Det kom dock att dröja ett par hundra år innan något mera allvarligt gjordes för att kristna samerna. Kyrkor byggdes bl.a. i Frösö, Sunne och Tynset. I mitten av 1200-talet byggdes kyrkan i Tromsö. I ett påvebrev år 1308 kallades byggnaden för den "heliga Marias kyrka nära hedningar". År 1346 döpte ärkebiskopen i Uppsala tjugo samer och karelare i Torneå. På 1300-talet uppmanade drottning Margareta samerna att lämna sin avgudarvän och söka sig till kyrkans lära.

När nationalstaterna från 1500-talet fick ett ökat intresse för samerna ledde detta till att den svenska byråkratin fick ökat genomslag och siidans ställning kom att försvagas. Karl IX bestämde år 1603 att samerna skulle infinna sig på bestämda marknadsplatser varje vinter. Där skulle de erlägga skatt till kronan samt delta i kyrkans gudstjänster och i ting. För att samerna skulle komma till de nya marknadsplatserna förbjöds handelsmännen att som förut bedriva handel med samerna på de gamla vinterboplatserna. Inte heller skulle den gamla siidanstämman få tjänstgöra som domstol. Trots det fortsatte samerna att ta upp egna angelägenheter i siidan, men i längden miste de gamla vinterboplatserna sin ställning som centralplats till förmån för de nya marknadsplatserna. Det betydde också att den samiska samhällsordningen med självbestämmande undan för undan försvagades.

Skriftliga källor tyder på att samerna tidigt hållit renar, men jakten och fisket tycks ha varit avgörande fram till slutet av 1500-talet eller på 1600-talet, då rennomadismen tar överhand. Den utvecklade rennomadismen, med allt större tamrenhjordar, konkurrerade med jägarsamhället om samma resurser. Jägarsamhället upplöstes och många samer blev bofasta sjösamer och kustsamer med fiske som huvudsaklig försörjning, i kombination med gårdsbruk

¹ Ursprungsfolk definieras i ILO:s konvention 169, artikel 1 b), som folk som härstammar från folkgrupper som bodde i landet, eller det geografiska område som landet tillhörde, vid tiden för erövring eller kolonisation eller fastställande av nuvarande statsgränser. Ytterligare en förutsättning är att de helt eller delvis har behållit sina sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner. Ett grundläggande kriterium är också att de folk som berörs själva identifierar sig som ursprungsfolk. Avgörande är inte att dessa folkgrupper historiskt sett bott i ett visst område längre tid än andra.

och ett mindre antal tamrenar. På 1600-talet hittades silvermalm vid norrbottniska Nasafjäll. För malmtransporterna tvångsrekryterades samer och dragrenar.

Kungamakten började så småningom verka för att Norrland befolkades i större utsträckning. Bl.a. genom att öka den odlade jorden kunde kronan få in mera skatt. I syfte att uppmuntra och kontrollera kolonisationen av Norrlands inland gjorde kronan anspråk på all ohävdad mark. Gustav Vasa menade, att "sådana ägor, som obbyggda ligga, höre Gud, Oss och Sveriges krona till, och ingen annan". För Lapplands del kom kungamaktens strävan och anspråk på äganderätt till uttryck under slutet av 1600-talet.

Kolonisationen av Lappland tog på allvar fart efter år 1749, då Kungl. Maj:t utfärdade ett särskilt lappmarksreglemente, som reglerade formerna för kolonisationen. Nya hemman kom till stånd sedan kronan anvisat mark. För varje hemman skulle betalas viss skatt, men nybyggarna erbjöds skattefrihet under de första 15 åren. De fick också viss rätt till jakt och fiske på kronans marker. För att undvika konflikter mellan nybyggare och samer blev det så småningom nödvändigt att begränsa kolonisationen. En åtgärd blev att dra upp en "odlingsgräns" i nordsydlig riktning genom Norrland. En provisorisk sådan gräns kom till 1867.

Över århundradena uppstod också ett behov av att skapa klarhet i hur långt byarnas och nybyggarnas skogsmarker sträckte sig och var kronans marker tog vid. Till detta bidrog bl.a. att den framväxande bruksnäringen gjorde de norrländska markerna alltmer värdefulla. Detta var bakgrunden till de "avvittringsförrättningar" som genomfördes i Norrland från slutet av 1600-talet till början av 1900-talet och som innebar att de enskilda byarnas och hemmanens områden avgränsades från kronans marker.

Siidorna, eller lappbyarna som staten kallade dem, var i sin tur indelade i skatteländ, ägda av enskilda samer. Denna ordning bestod fram till 1886, då den individuella rätten till land och vatten lagstiftades bort. Istället omvandlades rätten till lappbyns mark till en gemensam bruksrätt för lappbyns medlemmar. I och med 1971 års rennäringslag ändrades namnet lappby till sameby. Samebyn omvandlades då även till en slags ekonomisk förening, där medlemmarna kollektivt ansvarar för renskötseln.

I dag finns det samer i fyra stater: Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Det innebär att den samiska kulturen går tvärs över riksgränserna. Ofta har släkter medlemmar på båda sidorna om en riksgräns.

En omfattande gränsreglering mellan Sverige-Finland och Danmark-Norge skedde 1751. I samband därmed bestämdes att ingen fick ha skatteländ både i Norge och Sverige. Till gränstrakten fogades ett tillägg, den s.k. "Lappkodicillen", där det fastslogs att samerna skulle ha rätt att fortsätta flytta med sina renhjordar över gränsen. Det var mycket viktigt för de samer som hannade på svensk sida och som hade sommarbetesmarker vid norska kusten.

I Norge uppkom kring sekelskiftet starka nationalistiska strömningar, som ifrågasatte de svenska samernas närvaro. Bönderna i Nordnorge menade att

renarna orsakade skador på marken och sjukdomar på boskapen och ville ha bort renarna från området. Konflikten ledde till förhandlingar mellan Norge och Sverige och år 1919 tillkom en gemensam renbeteskonvention. En ny uppgörelse träffades mellan Sverige och Norge genom 1972 års renbeteskonvention, som gäller fram till år 2002. Konventionen reglerar samernas rätt till bete i Norge och utnyttjandet av vissa betesområden i Sverige för norska samer. För närvarande pågår förberedelser inför de nya förhandlingarna mellan Sverige och Norge om en ny renbeteskonvention som skall gälla från år 2002.

Det är inte klarlagt om samerna har eller har haft inte bara dispositionsrätt utan även äganderätt till en del marker inom det svenska renskötselområdet. Frågan har prövats rättsligt bara vid några få tillfällen. En sådan rättsprocess var det s.k. skattefällsmålet (NJA 1981 s. 1), som gällde några områden i Jämtland. I målet avgjorde Högsta domstolen att samerna inte kunde anses ha äganderätt utan bara bruksrätt till de berörda områdena. Domstolen förklarade dock att det inte kunde uteslutas att samerna kunde ha haft en starkare och på urminnes hävd grundad rätt till sina skatteland längre norrut, men denna fråga prövades inte i målet, som endast gällde vissa markområden i Jämtland.

Nomadskolans utveckling byggde på ideologin att samerna borde ha en särställning i förhållande till det övriga samhället. Med 1913 års skolreform tänkte man sig kåtaskolorna som huvudform för samernas skolor. En skolform som skulle följa de renskötande familjerna på deras flyttningar. I kyrkbyarna fanns fasta nomadskolor för de äldre barnen. Denna skolreform fick utstå hård kritik vid samernas landsmöte 1918.

I början av 1960-talet kom beslutet om en nioårig grundskola som också omfattade samernas barn. Skolplikten utökades till nio obligatoriska år. Grundskolans läroplan skulle tillämpas, men inslag av samiska ämnen skulle förekomma. Framväxten av den moderna grundskolan kom också samerna till del. I och med att grundskolan genomfördes blev också det samiska språket en del i nomadskolornas undervisning. I den gamla nomadskolan skulle barnen från första början lära sig att både tala och skriva på svenska.

I slutet av 1970-talet började sameskolan i Sverige att ta form. Sedan 1981 är det samerna själva som har ansvaret för sameskolorna. En sameskolstyrelse inrättades där samer utsedda av de samiska organisationerna är i majoritet.

På sex orter finns sameskolor: Karesuando, Lannavaara, Kiruna, Gällivare, Jokkmokk och Tärnaby. Där ges undervisning för årskurserna 1–6. Sameskolorna följer samma läroplan som den svenska grundskolan men har samisk inriktning i ett flertal ämnen. Samebarnen och deras föräldrar väljer själva om barnen ska gå i sameskola eller i den kommunala grundskolan. På flera platser där det inte finns sameskola finns istället skolor med samisk integrering. Där går samebarnen i den kommunala grundskolan, men får undervisning i vissa samiska ämnen som samiskt språk, slöjd och samhällsorientering.

I Jokkmokk erbjuder Samernas folkhögskola och kommunens gymnasieskola gymnasieutbildningar med samisk inriktning. Samernas folkhögskola startade 1942 och har sedan dess erbjudit ungdomar och vuxna möjlighet att studera både allmänna ämnen och ämnen med inriktning på samisk kultur och liv.

Ett nordiskt samiskt institut upprättades 1973 i Guovdageaidnu/Kautokeino i Norge. Institutet finansieras av Nordiska ministerrådet. Institutet är ett tvärvetenskapligt forsknings- och utredningsinstitut specialiserat på samiska språk, kultur och samhällsliv. Institutet har en budget på ca 10 miljoner kronor.

Vid Umeå universitet finns möjlighet att studera samiska eller samisk kultur och historia vid den samiska institutionen. Här bedrivs också forskning i samiska ämnen.

I motion 1998/1999:U704 (v) yrkande 9 krävs att Sverige skall verka för samernas fullvärdiga medlemskap i Nordiska rådet, och i motion 1998/1999:U703 (fp) yrkande 3 begärs med liknande utgångspunkt att de samiska organen ges sådana förutsättningar att de kan vidareutveckla sitt politiska arbete.

Utskottet konstaterar att samerna, enligt beslut vid Nordiska rådets session år 1994, har ställning som observatörer med yttranderätt i generaldebatten. Detta beslut tillkom med utgångspunkt i att verksamheten i Nordiska rådet är ett samarbete mellan staterna och de tre självstyrande områdena i Norden och endast kan utövas av valda ledamöter i respektive lands parlament eller självstyrelseorgan. Det finns således ingen möjlighet att inom gällande överenskommelser om samarbetet foga in företrädare för den samiska befolkningen på föreslaget sätt.

Utskottet vill emellertid i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att i frågor som rör den samiska befolkningen ha fortlöpande och konstruktiva kontakter med företrädare för denna. Det är självklart att Nordiska rådets olika organ tar sådana kontakter, vilket är möjligt inom ramen för gällande bestämmelser.

Utskottet ser det också som väsentligt att samiska intressen även beaktas på såväl nationell som mellanstatlig nivå. Som exempel på pågående verksamhet med denna inriktning kan nämnas den pågående Rennäringspolitiska utredningen, vars mandat kommer att förlängas till våren 2001, och den svenska renbeteskommissionen (och en norsk motsvarighet) vars arbete i förlängningen syftar till att reglera förhållandena då den svensk-norska renbeteskonventionen löper ut 2002. Av stor betydelse är också frågan om eventuell svensk anslutning till ILO-konventionen nr 169 om ursprungsfolkens rättigheter, som nyligen utretts och varit föremål för ett omfattande remissförfarande. Utskottet vill i sammanhanget också peka på att statsministern i december 1998 som svar på fråga 1998/99:115 instämde i viss kritik av hur organisationen av de samiska frågornas handläggning i Regeringskansliet varit organiserad och utlovade att den skulle förändras. Mot bakgrund härav har under 1999 bl.a. frågor som rör Sametingets arbete återförts till Jord-

bruksdepartementet, vilket ger en mera sammanhållen handläggningsordning för frågor av direkt relevans för samerna.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 1998/1999:U703 (fp) yrkande 3 och 1998/1999:U704 (v) yrkande 9 kan besvaras.

I den enskilda motionen 1999/2000:U702 (m) krävs att diskussionerna från Nordiska rådets sessioner flyttas till de nordiska parlamenten och att Nordiska rådet läggs ned.

Utskottet anser att Nordiska rådet har en betydelsefull roll att fylla och att någon nedläggning därför ej bör komma i fråga. Utskottet avstyrker därmed motion 1999/2000:U702 (m).

I den enskilda motionen 1999/2000:U703 (s) understryks att den nordiska välfärdsmodellen är något att vara stolt över och att EU har åtskilligt att lära av de nordiska länderna i arbetet med att skapa ökat samarbete och ökad gemenskap.

Utskottet delar många av motionärernas synpunkter på att t.ex. EU kan lära av erfarenheterna från samarbetet inom Norden. Utskottet förutsätter att denna kunskap kontinuerligt överförs via relevanta regeringskanaler och i andra samarbetsfora. Utskottet anser därmed motion 1999/2000:U703 (fp) besvarad.

I motion 1999/2000:K273 (fp) yrkande 2 anförts att på grund av den stora arbetsbördan under höstarna finns det anledning att återgå till att ha Nordiska rådets årliga session under perioden februari/mars.

Utskottet konstaterar att det är Nordiska rådet som självt beslutar om när den årliga sessionen skall äga rum och att frågan är föremål för diskussion. Utskottet anser därmed motion 1999/2000:K273 (fp) yrkande 2 besvarad.

Med det anförda föreslår utrikesutskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse 1998/1999:67 *Nordiskt samarbete 1998* och *Redogörelsen till riksdagen 1998/1999:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående verksamheten under 1998* till handlingarna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *deltagande vid Nordiska rådets session, utskottens roll m.m.*

att riksdagen med avslag på motion 1998/1999:U10 yrkande 1 och motion 1999/2000:U701 yrkande 1 förklarar motion 1998/1999:U10 yrkandena 2–4 och motion 1999/2000:U701 yrkandena 2–4 besvarade med vad utskottet anför,

res.1 (m, fp)

2. beträffande *etablering av ett nordiskt centrum*

att riksdagen förklarar motion 1998/1999:U701 besvarad med vad utskottet anför,

3. beträffande *skjutfält i Gravberget*

att riksdagen förklarar motion 1998/1999:U702 besvarad med vad utskottet anfört,

4. beträffande *den nordiska välfärden, WHO:s handlingsprogram m.m.*

att riksdagen förklarar motion 1998/1999:U703 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anfört,

5. beträffande *nordiska public service kanaler*

att riksdagen förklarar motion 1998/1999:U703 yrkande 5 besvarad med vad utskottet anfört,

6. beträffande *ett gränslöst Norden*

att riksdagen förklarar motion 1998/1999:U703 yrkande 4 besvarad med vad utskottet anfört,

7. beträffande *nätverk för mänskliga rättigheter*

att riksdagen förklarar motion 1998/1999:U704 yrkade 6 besvarad med vad utskottet anfört,

8. beträffande *stängning av Köpenhamns kolkraftverk*

att riksdagen avslår motionerna 1998/1999:U901 och 1999/2000:U603,

9. beträffande *samernas medlemskap i Nordiska rådet och samisk politisk representation*

att riksdagen förklarar motionerna 1998/1999:U703 yrkande 3 och 1998/1999:U704 yrkande 9 besvarade med vad utskottet anfört,

10. beträffande *nedläggning av Nordiska rådet*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:U702,

11. beträffande *den nordiska välfärdsmodellen*

att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U703 besvarad med vad utskottet anfört,

12. beträffande *tidpunkten för Nordiska rådets årliga session*

att riksdagen förklarar motion 1999/2000:K273 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört,

13. beträffande *regeringens skrivelse och Nordiska rådets svenska delegations berättelse*

att riksdagen lägger regeringens skrivelse 1998/1999:67 Nordiskt samarbete 1998 och redogörelsen till riksdagen 1998/1999:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående verksamheten under 1998 till handlingarna.

Stockholm den 19 oktober 1999

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Berndt Ekholm (s), Lars Ohly (v), Bertil Persson (m), Liselotte Wågö (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt (s), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Marianne Jönsson (s),

Karin Enström (m), Fanny Rizell (kd), Ronny Olander (s) och Eva Zetterberg (v).

Reservation

1. Deltagande vid Nordiska rådets session, utskottens roll m.m. (mom.1)

Bertil Persson, Liselott Wågö, Sten Tolgfors, Karin Enström (alla m) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Utskottet konstaterar vidare" och på s. 18 slutar med "1999/2000:U701 (m) yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet menar att många Europafrågor har en nordisk dimension och många nordiska frågor har en europeisk dimension. Till det Nordens politiska torg som Nordiska rådets session bör vara skall därför både nordiska parlamentariker och de nordiska ländernas Europaparlamentariker vara valbara. Det bör därför göras möjligt för de nationella nordiska parlamenten att nominera ledamöter till Nordiska rådet partipolitiskt proportionellt, bland såväl nordiska parlamentsledamöter som nordiska Europaparlamentariker.

Utskottet tillstyrker därmed motionerna 1998/99:U10 (m) yrkande 1 och 1999/2000:U701 (m) yrkande 1. Utskottet anser att motionerna 1998/99:U10 (m) yrkandena 2 och 4 samt 1999/2000:U701 yrkandena 2 och 4 är besvarade med vad som anförts.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *deltagande vid Nordiska rådets session, utskottens roll m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:U10 yrkande 1 och 1999/2000:U701 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför samt förklarar motionerna 1998/99:U10 yrkandena 2–4 samt 1999/2000:U701 yrkandena 2–4 besvarade med vad utskottet anför,

Särskilt yttrande

Bertil Persson, Liselotte Wågö, Sten Tolgfors och Karin Enström (alla m) anför:

Det nordiska samarbetet bör involvera fler av de nationella parlamentens ledamöter i ett kontinuerligt nordiskt samarbete, t.ex. genom att respektive fackutskott i de nordiska ländernas parlament samarbetar med varandra. Ordförandelandets utskott ansvarar för den politiska agendan och sammankallar till gemensamma möten samt hanterar administrationen. Initiativ bör kunna tas i de nationella utskotten och beredas gemensamt. Beslut fattas i Nordiska rådet. Parlamentsledamöter från Estland, Lettland och Litauen bör

löpande inbjudas både till Nordiska rådets session och till relevanta utskottsmöten. Utskotten själva avgör om närvaro av baltiska parlamentariker är lämplig vid visst möte. Vid behov kan också en särskild baltisk samarbets-session anordnas.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Skrivelsen	1
Redogörelsen	1
Motionerna	1
Motion väckt med anledning av redogörelse 1998/1999:NR1	1
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1998/1999	2
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1999/2000	2
Utskottet	3
Regeringen skrivelse 1998/1999:67	3
Samarbetet inom Norden.....	4
Norden och Europa samt Schengensamarbetet	5
Norden och dess närområden	5
Nordiskt samarbete på sektorsnivå	6
Kultur och medier.....	6
Utbildning och forskning.....	7
Miljö	8
Ekonomi och näring	9
IT-frågor	10
Medborgarpolitik.....	10
Försvarsrelaterat samarbete	12
Redogörelse 1998/1999:NR1	13
Utskotten och kontrollkommittén	13
Sammanfattning av motionerna	14
Motion väckt med anledning av redogörelse 1998/1999:NR1	14
Motioner från allmänna motionstiden 1998/1999	15
Motioner från allmänna motionstiden 1999/2000	16
Utskottets överväganden.....	17
Hemställan	26
Reservation	28
1. Deltagande vid Nordiska rådets session, utskottens roll m.m. (mom.1)	28
Särskilt yttrande.....	28